

י"כך היא גאולתם של ישראל..."

התורה הגאולת

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

המדינה - קידוש השם

ע"כ קידוש השם היותר גדול שבחיסטוריה הוא מה שאנו חיים ועשוי:
תקומת קדושת ישראל, חזרת עם ישראל למצבו הבריא. כשעם ישראל
חולה, כל האנושות חולה. ספר נצח ישראל להמרי"ל מעביר לנו את התועה
הזה: דע, לך שגלות עם ישראל מארצו אינה העברת אוכלוסין לבדה; היא
זעזוע של כל האנושות, כל העולם, כל העולמים, וכל עולמים שמעל
העולמים. ישראל שהולך וחוזר עכשיו לבריאותו, - זהו קידוש השם
היותר גדול, כדברי יחזקאל הנביא: "וקדשתי את שמי הגדול המקלל
במים... וקבצתי אתכם מכל הארצות ותבאתי אתכם אל אדמתכם". נכון
שבנים ישראל יש בעיות. בכל דבר במציאות העולם הזה יש בעיות. אלא
ישוה לראות בעין פקוחה מהו הקבוע, מהו הנצחי, מהו המוחלט, ומה הם
הדברים הקטנים והחולפים עליהם, ודאיהם, יש לפעול ולעמול, אך אסור שהמבט
באמירה לבדה ש"יהיה טוב". ודאיהם, יש לפעול ולעמול, אך אסור שהמבט
על המאורעות ישובש על-ידי קשיים צדדיים, אלא יחלפו במשך הדורות,
לא עוד אלא שפתרוןן של בעיות אלה, בעיות פוליטיות או צבאיות,
דתיות או חינוכיות יופיע רק מתוך ההכנה המרכזית: מי אנוהו ומה
אנוהו ומת קורה עכשיו איתנו.

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

אמונה

למקצוע זה של פגישה עם רבוננו של-עולם, יש שם אחר: לימוד אמונה.
רבינו הרבה להסביר את המושג של אמונה. יש אנשים הסבורים שאמונה
היא מין רגש, מין המית הלכ, מין בעיטה בלב. רבינו נשאל: "יש טוענים
שאמונה היא רגש?" והשיב: "שקרי! קודם כל, אמונה היא אמונה: והיא
הכרת אמת, הכרת האמת היותר גדולה". המיטה זו שאמונה היא רגש
נותנת נשק בידו האפיקורסים, הטוענים שאמונה אינה דבר גדול שמקיף
במהותו את כל עם ישראל ואת כל האנושות, אלא חויה פרטית: לפלוני
קרה מאורע מסוים, לכן הוא מאמין, מה שאין כן אלמוני, לכן אינו
מאמין. יש מי שאוהב מאכל מסוים, ויש מי שאוהב ספר מסוים, כך יש
מי שמאמין ב"ד". והו רגש אישי פרטי. "את השיבוש הזה שאמונה היא
רגש, יש לעקור מן השורש. יש להשתחרר מהבנה שטחית זו". אין
התנגדות לשיר בבוקר "אני מאמין", לומר ולרקד. גם זה טוב, אך זו עדיין
לא אמונה. אפשר לומר שזהו כיטוי רגשי של האמונה. אבל אמונה מהו
"אמונה היא דבר שבשכל, היא השכל היותר גדול, האמיתי ביותר, שכל
אלוהי, דעת אלוהים". אמונה היא ההבנה, התמיכה, ההתבוננות היותר
עומקית, היותר אמיתית שיש בעולם. "דע את אלהי אביך ועבדוהו". לדעת
את ד', כלומר: אמונה. "ינתן להבין שלדבר שכלי יש ערך צבורי-כללי. כל
ענין הדעת, השכל, ההכרה שייך לטבע האדם, לצבוריותו של האדם. מה
שאינו כן צד הרגש, שאינו הצד המיוחד של האדם בתור אדם". השכל הוא
דבר כללי, ולעומתו הרגש הוא אישי פרטי. מה שלפני מרגיש, אין
אלמוני מרגיש. יאדם יכול להסביר לחבירו דבר מה שהוא עצמו מבין,
והבירו יבין גם הוא את אותו דבר. אם הענין לא יתברר בפנים אחת, אז
אחרי עשר פעמים, - מכל מקום אפשרי מאוד להעביר תוכן שכלי. אבל
האם זה ניתן בדבר שברגש? לא, כיון שלא בהכרח אדם מרגיש את מה
שחבירו מרגיש. מזה נמשכות כל הסתיות של האפיקורסים: יאדם
הדתיים, אשריכם שאתם מאמינים. אתם מרגישים - טוב לכם, נעים
לכם. אבל אנוהו לא מרגישים. סילוף זה נובע מההבנה השטחית שאמונה
תפסת ברגש, - ושאינו הרגש שייך לצלם אלוהים שבאדם, מצדו הכללי
והצבירי. אמונה היא שכלית.

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

העז והעונה

מכאן אנו באים להבין את דמותו המיוחדת של ראש ושיבחנו צ"ל, אשר מצד אחד נמצא
אותו חקף ועומד על דעתו ללא פשרות ויתורים. מצד שני, הכרנוהו בצניעותו וענותנותו
ופשטות הליכותיו בקודש. בדברים הנגזעים לכלל ישראל ראינוהו עומד איתן כצור. את
הגבורה הזו שאב מכת כל הדורות. ולכן הרגיש בכרוזים את ענין ארץ ישראל הנוגע לכלל
ישראל שבכל הדורות, ולנו אין רשות תחות לותר עליה, אנו איננו בעלי-בתים עליה, רק
שלוחים, שלוחיה של כנסת - ישראל כדור זה. ואסור לנו למעול בשליחותינו. וכל מה
שנעשה לא יועיל, כי הדבר לא בידנו.

כל דבר הנוגע לכלל האומה, תובע מאתנו את מלא העז והגבורה,
מצד שני, בהנהגתו האישית, לא חשב שראוי הוא לאמונה, "אני כשלעצמי מה אני".
10 כשהיינו נוסעים להתננות מחוץ לעיר, שכרנו טיולית, הוא לא היה מוכן לנסוע ברכב נפרד, וגם
אפילו לשבת ליד הנהג, אלא טפס מאחור על המשאית כמו כולם, והנימוק לכך: "בתוך עמי
אנו יושבת". וזה לא היה פשוט לטפס ולרדת לאדם בגילו בשנות השבעים.

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

1
"אני המשך האבסולוטי של אבא" - כך אמר לי בצורה פסקנית-החלטית באחת
השיחות בשנים האחרונות. ואמירה תקיפה זו חייבה ראשית-לכל את עצמו. הוא ראה את עצמו
מופקד על שמירת ירושתו הרוחנית הגדולה של אבא, על דרכו, על חזונו ועל הנהגתו. כל דבר
שאבא מסר נפשו עליה, היה יקר לו מאוד, ולא עצרו שום כוח לפעול במלואו מרצו למען חיזוק
מעמדה של הרבנות הראשית. למען אחדות קהילות ישראל וכו'.

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

3
ייחוד ענינו האלהי ושליחותו ההיסטורית, במערכת
דורותינו הכללישראלית, של האי כהנא רבא וקדישא
אמרר הרב זצוק"ל, - אשר לפיכך נוצרו והותאמו,
ביצירת האישיות הנשמית, גם פליאות הכשרונות
ואצילות המדות וגבורת הרוח, - מסתכם ומתבטא הוא
בכך: התורה הגאולת. שתי אלה, שהן באות כאחת
בתמימותן, כוללות ומפרטות קדושה משולשת, שהיא
מפורטת ומבוארת בזה, כשהיא לעצמה, ברוממות עלייתה
בקודש אוריא דארץ-ישראל, בפנייתה והדרכתה
תלמידי-חכמים ולכל העם ישראל כולו.

4
וכך הולך ומתגלה כהלכה ומתרומם ונשמע, מתוך אותו
מעלות הקודש, קולה של התורה הגאולת. קולו של הכהן
איש-החסד, של "תומיך ואוריך לאיש חסידך", "שלוחא
דרחמנא ודשמיא ושלוחא דידך", אשר יורה משפטיך
ליעקב ותורתך לישראל. "והאמין אברהם ב' וכו'" ונגש
הכהן ודבר אל העם, "כי פקד ד' את עמר ונחלתו, להודיע
לבני בחיריו בחונו, ולכל מלוא אפסי ארץ ודריה תבל
ויושבי בה, וגבורתיו אשר באמונת עתו וחוסן ישועותיו
וכבוד הדר מלכותו, מתוך החיבה היתירה הנודעת, של
גלות התורה ועמקות ורחבות חכמתה ודעתה, של אוצר
יראת ד' הטהורה העומדת לעד, והחמלה הגדולה
והיתירה, אשר בהן גאלם וינטלם וינשאם כל ימי עולם.
והיינו דאמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה, ואכן
ממקורה של התורה, באמתת גאונותה וקדושתה, מופיעה
ועולה זו ההודעה וההכרזה הטאדרה-בקודש, האומרת
ליעקב ולישראל מה פועל אל, הנותן עז ותעצמות לעם
ומחזיר שכנתו לציון, והיה העקוב למישור והרכסים
לבקעה כי פי ד' דבר, הנותן הבעת אומר וחווה דעת אור
תורתו הגאולת.

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

8

7
אם כי ידענו כולנו את עדינות נפשו שהיה כלי
שיעור, הרי ראינו תמיד איך היה מקבל פני אדם גדולים וקטנים, אנשים מדוככים ופחותים.
ושמע דבריהם באורך רוח ובסבר פנים יפות, שכל אחד חשב שכל כולו הוא רק עומד
לרשותו, וידיד נפשו, ודאבון לבו הוא הדבר היחיד שמעטיק אותו. והרבה פעמים שמעו מפיו
ענין שכל היום לא הספיק לאכול ולטעום, משום שאנשים מחכים במסדרון בביתו כל היום.
וכ"ז בעניני חסד ועזרה ותושיה, אבל כשהיה נוגע לכבוד התורה ומצוות, היה נאזר בגבורה
ומתריע בקול רגש גדול. וכמו"ש חז"ל על עדינו העצני, שהיה עדין כחולעת, וכשיצא
למלחמה היה כעץ.

י"כך היא גאולתם של ישראל...
צ"ב וכו' 35

וְיִמְרְדוּ בְּיָדָם לֹא יִכְרַע לִפְנֵי עַמִּיד לְרִמּוֹת כִּי לְעוֹלָם
כָּל דּוֹר מִנְזֵל בְּכָל יִשְׂרָאֵל אִישׁ צָדִיק שְׂהוּא לֹא
יִכְרַע. וְהֵם שְׂכֵמוֹת וַיִּבְּנוּ בְּעֵינָיו לְשִׁלּוֹחַ יָד בְּמַרְדֵּי
לְבָבוֹ כִּי הִגִּידוּ לוֹ כִּי עִם מַרְדֵּי. פִּירוֹשׁ כִּי הִבִּין
כִּי מַרְדֵּי יֹאֵל מִן הַכֹּל לְלַמֵּד עַל הַכֹּל כֹּלֹו. וְהִפְלִי
אֵשׁ יָמִית אֶת מַרְדֵּי. וְהִיא אַחַר בְּמִקְוָמוֹ בִּצְחַת כָּל
יְהוּדֵי. וְלִכֵּן רָאָה לְאַבְדַּר כָּל עִם מַרְדֵּי:

לְמַעַן מִלְּפָנֶיךָ

משה רבינו שקול כנגד כל ישראל. גשמה של תורה, של קדושה. ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא. משה רבינו, הוא אישיות שכוללת את כל ישראל במובן התורה. השם "משה", הוא כינוי לתלמיד הכס. מתוך הזעזוע הנורא של מעשה העגל — המשבר הנורא, וזה יגרום פירוה, ניתוק בין ישראל לקב"ה? מכאן הבירור: חס ושלום!

בגמרא בפסחים פז. על מה שנאמר להושע הנביא: "קח לך אשת זנוגים". כל נביא היה קדוש וטהור וחסיד. וכאן דבר נורא. ממש גיהנום. אבל זו גורה אלוהית על הושע הנביא: "קח לך אשת זנוגים". למה? "הבותר בעמו ישראל באבהו", זאתה אומר לי להפטר מישראל? תשובה הגונה לנביא, לאדם גדול מאוד, שלגודל מוסריותו וקדושתו, אינו יכול לסבול עוד את מצב העם, ומתיאש. במקום לבוא ולנחם את רבנו של עולם: בניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב, הוא אומר: "העבירים באומה אחרת".

"ביום חתונתו — זה מתן תורה", ומשה רבנו במסירות נפש, בקדושה ובטהרה עומד בזה, באטמוספירה העל אנושית כדי להביא את דבר ה' השמימי, האלוהי, אל הארץ, להביא משמי שמים את המתנה הגדולה של שני לוחות אבנים כתובים במכתב אלוהי. והוא יורד משם לריקודים סביב העגל. שמים וארץ מזדעזעים. ומשה רבנו מקבל פקודה: "לך רד כי שחת עמך". — מה זה עמך, זה עם שלי? "אשר העלית מארץ מצרים". — אני העליתי? פתאום, התנכרות. מצב נורא ואיום. ומכאן, שבירת הלוחות. ועוד נורא. כאילו נתבטל כל מה שהיה מאברהם אבינו: "ואעשך לגוי גדול". כאילו שבטל השדוך של עם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש. לא חטא פשוט, אלא, "חטאה גדולה", "שחת עמך". ומשה רבינו, שובר את הלוחות, אי אפשר להתחמק, זו חטאה גדולה. איך אפשר עוד להתיק מעמד? "משה רבנו שקול כנגד כל ישראל". ומכאן, מסירות נפש ממש, על כל ישראל. "ועתה, אם חטא חטאתם", אתה מוכרת לשאת חטאתם. זהו לא "אם" של ספק. "ואם אין" — אני ברוגז, מנתק יחסים — "מחני נא מספרך", זוהי גבורה של מסירות נפש על כל ישראל, על אנשי העגל. ספרו של הקב"ה זהו עולם הבא. ומשה רבינו אומר: "ואם אני מחני נאי".

גם במצבים היותר מסוכנים אין ניתוק בין הקב"ה וישראל; ומתוך כל הסיכונים מתגלה מה זה נצח ישראל.

משה רבינו הוא הרועה האמיתי, "רעיא מהימנא". הוא מוסר את נפשו, את נשמתו, את חייו, בשביל כלל ישראל, בכל תוקף. ומתוך כך מתברר ומתגלה "נצח ישראל" שאין בו שינוי. ומכאן, לימוד לכל הדורות: צדיקי ישראל האמיתיים, מוסרים לא רק את הגוף אלא את הנשמה בשביל כלל ישראל. זהו ענינם של הרועים האמיתיים, וזהו תוקף מסירות נפשם: לגלות את ברית אבות, את הדבקות, את הקשר הנצחי.

רבנו ז"ל היה אומר שכאשר הוא נמצא ליד הכותל הוא מרגיש שהוא נמצא במרכז העולם, ברומו של עולם, נפגש עם נשמת הכל, עם נשמת ההיסטוריה, עם סגולת האומה. האידיאל האומי שמאחד את האומה לדורותיה. הוא מרגיש שהוא נמצא במקום הכי גבוה בעולם. מצד אחד היה אומר שהוא מרגיש טהרה, טהרה מכל הקטנות מכל הצמצומים ומכל החשבונות הפעוטים שממלאים את החיים. התרוממות של היטהרות מכל הקטנות, כמו במקרה. יחד עם זה, מרגיש הוא, שעומד במקום הכי גבוה בעולם ומשקיף. מכאן על כל העולם, על כל ההיסטוריה, על כל המציאות, לעילא ולעילא. וזהו הרגשה של אדם גדול ליד הכותל.

למנוח ישיב ייגאל, יהיה צדיקא וצדיקא

כאב חלוקת הארץ עם החלטה איום לטובת הקמת המדינה. אבל אנדי לכם, לפני תשע עשרה שנה. בלילה הזה — בלילה הראשון? ט. ספור: דיונים עם הגויים, "או יאמרו הגויים... הגיעה הידיעה שהנה הנה... אני אנדי לכם! עד כמה כולנו — לא צריך לספר — קשר הקדש וקשר הקדושה וקשר החיים וקשר הנשמה וכו' וכו' — (בוכה) אני לא יכולתי לצאת עד כמה שכולי הייתי והנני... לצאת בכל מה שהיה בשעות האלה ברחוב יפו בחוצות ירושלים ואני לא יכולתי להצטרף אל השמחה. ישבתי בדי, ואדום, כי נטל עלי. לא יכולתי בשעות הראשונות להשלים עם הנעשה — רדו ה' בנבואה בתרי עשר — עם "את ארצי חילקו!" לא היה אפשר לי בכל רמיח אברי וס"ה גידי, נשמתי ורוחי ונפשי, לצאת — איך אפשר שלא אצא... את ארצי חילקו!!! ואיפה חברון שלט — אנחנו שוכחים את זה? ואיפה שכם שלט — אנחנו שוכחים את זה? ואיפה יריחו שלט — אנחנו שוכחים את זה? ואיפה עבר הירדן שלטנו? איפה כל רגב ורגב. כל חלק וחלק של ד' אמות של ארץ ה'? ובדינו לותר על איזה מילימטר מזה? חלילה וחס ושלום. ולכך לא יכולתי, לא יכולתי או, באותו המצב, כשהייתי פצוע כולי: כשהייתי חתוך לגורם את ארצי חילקו! ארץ ה' חילקתם. חישובים פוליטיים... לא יכולתי לצאת לרקוד ולשמח עד כמה שאנחנו רוקדים ושמחים. כך היה המצב בלילה הזה בשעות האלה.

הכוונה לליל ההחלטה על קבלת חכמת החלוקה בארץ. תזכרת משה י' - ימות היום

היה חור ומרגיש את ההקפדה התורנית, שלא ליצור ערבוביא בין נשים וגברים, ומכאן על כך את לשונו המדויקת של נעים זמירות ישראל, שאנו משבחים בה בכל בקר לבורא-עולם: "בחורים וגם בתולות, זקנים עם נערים" (תהלים קמח, יב).

עם כל הקדחתו בעניני צניעות, שב היה ומעריך ומאריך ככבודן של נשים. לפני הקדוש על היין בשבת, היה מברך שוב ושוב: "הנשים כאנן כל הנשים כאנן? נשים חייבות בקדוש הימים" (ברכות כ'). כשהיה טועד על שלחנו זוג נשוי, היה נותן לאיש "מנה אחת אפיים" מן הלחם, על מנת שיעבור לאשתו, ומערך בחיך — "נתחייבת במזונותיה". ופעמים שאף בוגר מאורש היה נוהג כך, ואומר לבחור — "הי עדי מעט תתחייב במזונותיה... את השעורים שהיה נותן בביתו לבחורי הישיבה, היו מעבירים במערכת ומקלים פנימית לזירה סמוכה, שבה ישבו והאיינו לשעור גם נשים ובנות. לא פעם קרה שההיעוה; כי הרמקול נותן עקב וקלה במערכת. היה מפסיק את השעור וממתין עד לתקון התקלה. תוך כך היה מבהיר — הלא את "זה לעומת זה עשה האלוקים" (קהלת: יד). כבודן של הנשים נוחייב שנתעב, עד שהשמענה גם הן. היה מדרך אברכים נשואים, שהחייב במזונות אשתו שייך גם למזונה הרוחני... לעומת הידיעה הנפוצה, שנשים פטרות מתלמד תורה, היה אומר שאין זה נוגע ללמד אמונה. ובחיך — וכי אמונה היא מצות עשה שהזמן גרמא?

מגיב לרשמי